

Osnovni podaci o istraživanju i uzorku

Upitnik: 60 pitanja (pet pitanja sa otvorenim, ostala sa ponuđenim odgovorima).

Trajanje intervjua: oko 25 minuta.

Tip uzorka: slučajni, troetajni uzorak. Prva etapa – proporcionalni slučajni izbor biračkih mesta (80); u drugoj etapi slučajni izbor domaćinstva u okviru prethodno izabranih BM (80 x 20); u trećoj etapi slučajni izbor ispitanika (procedura prvog rođendana).

Veličina uzorka: 1600 ispitanika; realizovano 1601.

Realizacija: neposredni lični intervjui - „licem u lice“; intervjue obavila Demostatova anketarska mreža obučeni anketari; pisana uputstva za anketiranje.

Stopa odgovora (Response rate): kontaktirano je ukupno 3.702 domaćinstava (100%); obavljen je 1601 (43% od svih kontaktiranih) intervjui nakon prvog ili nakon drugog kontakta; bilo je 1438 odbijanja (39%), a u slučaju 663 adresa (18%) niko nije pronađen ni nakon drugog pokušaja.

Margina greške: za 50% iznosi 2,68.

Trajanje terena: 24. april – 4. maj 2023.

Šifrovanje i unos u SPSS bazu: 5-10. maj 2023.

Statistička obrada: 11-16. maj 2023.

Rukovodilac istraživačkog tima: Srećko Mihailović, sociolog

Društveni kontekst u kojem je obavljeno istraživanje

Nije svako društveno vreme pogodno za ozbiljna istraživanja. Čuveni hrvatski sociolog Josip Županov je svojevremeno primetio da **istraživanja treba početi onda kada se burni događaji donekle smire, prelazna stanja rasčiste, a dugoročni trendovi potvrde**. Naravno, izuzetak od ovog „pravila“ su ona istraživanja koja se bave samim učesnicima datog društvenog i političkog događaja koji je u toku, a ne opštim javnim mnenjem. Upravo zbog navedenog pravila koje skreće pažnju na nepogodna vremena za opšta istraživanja javnog mnenja, Demostat je prilično otezao sa početkom ovog istraživanja.

No, izgleda da živimo u društvu i državi u kojima nema nekog mirnog vremena, nama se i istorija stalno dešava. Ipak, desilo se da smo istraživanje počeli u koliko-toliko mirnijem vremenu (kraj aprila), a završili onda kada je počelo burno političko i društveno vreme (početak maja).

Da pomenem samo pet događaja uoči početka terenske faze našeg istraživanja: **(a)** Lideri Srbije i Kosova Aleksandar Vučić i Aljbin Kurti su krajem februara u Briselu prihvatili evropski predlog za normalizaciju odnosa. **(b)** Isti lideri su krajem druge dekade marta na Ohridu postigli, uz posredstvo Evropske unije i podršku Sjedinjenih Država, dogovor o primeni Sporazuma o normalizaciji odnosa. **(c)** Kampanju za formiranje Narodnog pokreta za državu, započeo je u martu Predsednik Srbije Aleksandar Vučić; formiranje pokreta najavljeno je za kraj maja ili početak juna. Ideja o pokretu je prilično maglovita i mnogima nejasna; to se zapaža u odgovorima ispitanika u ovom istraživanju. **(d)** Lokalni izbori u srpskim opštinama na severu Kosova (23.4) bojkotovala je Srpska lista. **(e)** Cirkus u Skupštini Srbije ustalio se već na prvoj sednici redovnog prolećnog zasedanja.

Narod koji se ne zalaže i ne bori za ostvarenje ideala o dobrom životu dobrih ljudi u dobrom društvu, i koji se pomirio sa tim da živi u lošem društvu u kojem loši ljudi imaju dobar život, i nije za bolji život od onoga koji živi - loše žive dobri ljudi u lošem društvu.

Idealnotipska pozitivna uloga političkih partija je u interpretaciji lošeg života kao istinski lošeg života, u interpretaciji loših ljudi kao istinski loših ljudi i u interpretaciji lošeg društva kao istinski lošeg društva. Negativna je uloga onih političkih partija koje prodaju „rog za sveću“, pa loš život proglašavaju dobrim životom, loše ljude dobrim ljudima, a loše društvo dobrim društvom. Uostalom dovoljno je i da partije samo čute o stvarnom kvalitetu života, ljudi i društva.

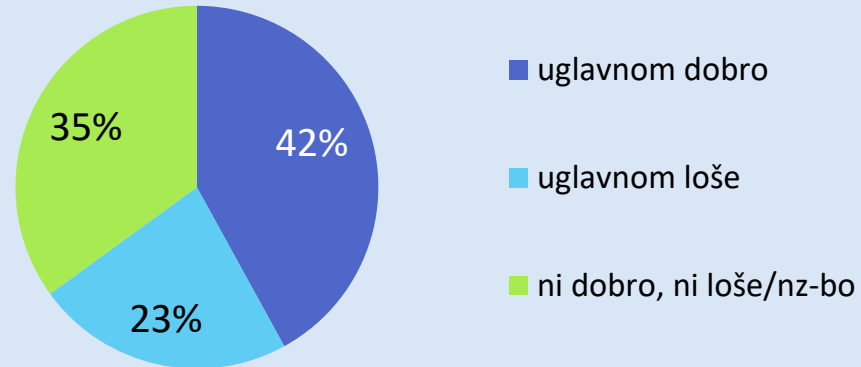
U kontekstu ovakvog pristupa, u našem istraživanju 12 od 60 pitanja posvetili smo temi: kako živi narod u Srbiji ili temi „Lice života“. S druge strane, 14 od 60 pitanja posvetili smo temi „Naličje života“. Drugim rečima, temi šta građani misle o društvu u kojem žive - kako ocenjuju postojeću vlast u ovom društvu i koliko su zadovoljni a koliko nezadovoljni onim što im društvo daje u kontekstu onoga koliko oni daju svom društvu.

1.1. Narode, Kako ste? Kako živite?

Pozitivna raspoloženja kod 55% ;	38% negativna raspoloženja	7% ne može da oceni, bo
Životom u celini zadovoljno je 44% ;	16% nezadovoljno životom	40% pomešane ocene, bo
Živi dobro 43% ;	19% živi loše	38% pomešane ocene, bo
Postigao u životu ono što je hteo 36% ;	18% nije postigao ono što je hteo	46% pomešane ocene, bo
Bolje živi nego pre 10 godina 24% ;	29% gore živi nego pre 10 godina	47% živi isto, bo

Natpolovicnu vecinu ispitanika (55%) obelezavaju pozitivna raspolozenja (nada da ce biti bolje 37% i zadovoljstvo 18%), dok negativna raspolozenja obelezavaju nepune dve petine ispitanika ili 38% (zabrinutost i strah 20%, osecanje nesigurnosti i neizvesnosti 18%).

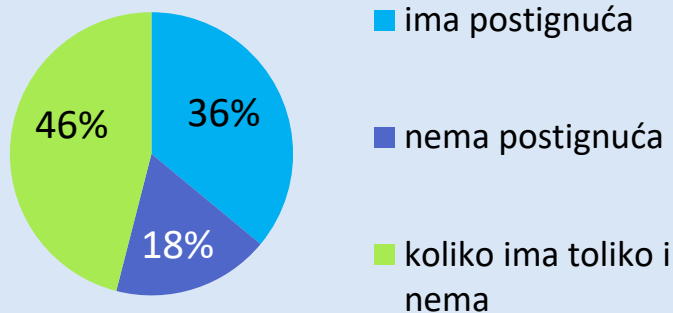
Kombinacija odgovora na pitanje Kako ste, kako živite i odgovora na pitanje Koliko ste zadovoljni a koliko nezadovoljni vašim životom u celini, pokazuje da 42% ispitanika smatra da im uglavnom dobro ide i da pretežno žive dobro; 23% izjavljuje da im uglavnom ide loše i da su pretežno nezadovoljni životom, dok 35% ima pomešane ocene ili nije odgovorilo na ova dva pitanja.

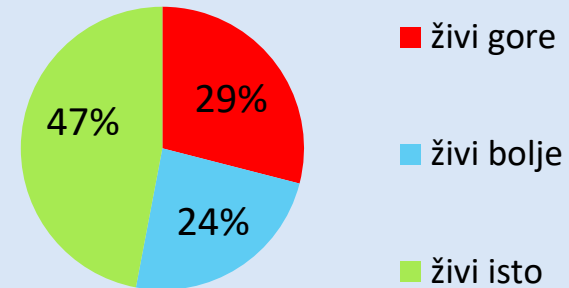
1.2. Sameravanje sa onim što se htelo od života i sa ranijim životom

Na pitanje **Da li ste i ako jeste koliko ste u svom životu postigli ono što ste hteli i planirali?** - 36% Ispitanika je odgovorilo da je ostvarilo planirana postignuća, a 18% da nije postiglo ono što je planiralo, dok je 46% reklo da je delom postiglo a delom nije.

Da li ste i ako jeste koliko ste u svom životu postigli ono što ste hteli i planirali?

Da li danas živite bolje, isto ili gore nego pre 10 godina?

Na pitanje **Da li danas živite bolje, isto ili gore nego pre 10 godina?** - 29% je odgovorilo da živi gore, 24% tvrdi da živi bolje, a 47% živi isto (među njima je i 5% onih koji nisu odgovorili na ovo pitanje).

1.3 Stvarna primanja (plata, penzija i dr.) i primanja potrebna za pristojni život

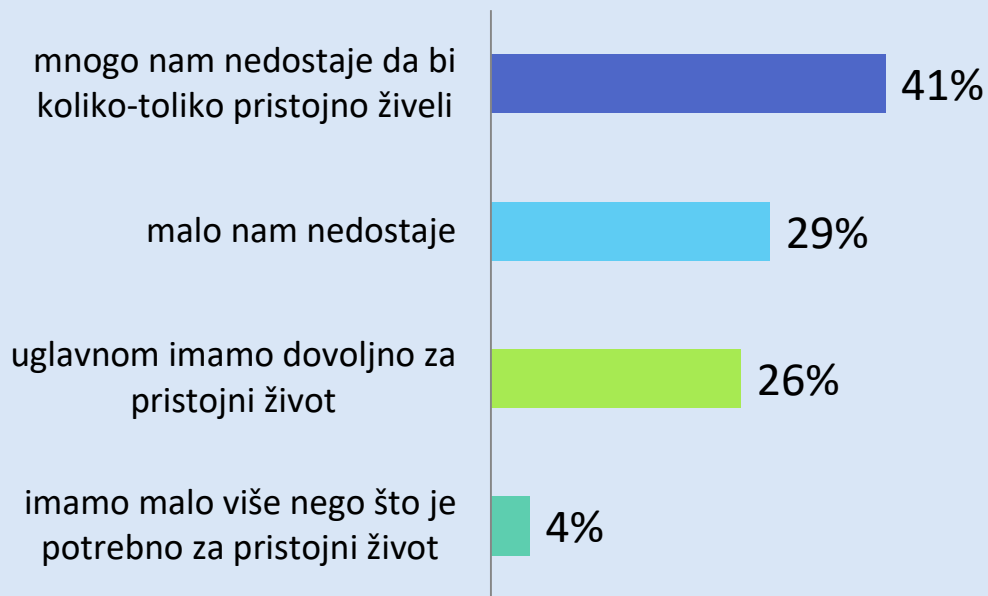
Tri petine ispitanika (60%) ima primanja manja od 60.000 dinara, nepuna četvrtina (23%) ima primanja između 60.000 i 80.000 dinara, 17% ispitanika ima primanja od 80.000 i više dinara (videti podatke dole).

	Visina sadašnjih primanja ispitanika	Visina primanja od kojih bi ispitanik i njegova porodica mogli pristojno da žive
manje od 40.000 dinara	30%	1%
40.000-59.999 dinara	30%	5%
60.000-79.999	23%	15%
80.000-99.999	10%	16%
100.000-149.999	5%	39%
150.000 dinara i više	2%	24%

Samo 6% ispitanika navodi kao poželjno primanje ono koje je manje od 60.000 dinara - 10 puta više ima ispitanika sa primanjima manjim od 60.000 dinara u odnosu na broj ispitanika koju tu svotu smatra poželjnom. 15% smatra poželjnom primanja između 60.000 i 80.000 dinara, a čak 79% ispitanika smatra poželjnim primanja od 80.000 i više dinara, među njima je i 24% ispitanika koji bi želeli primanja od 150.000 dinara i više.

1.4 Kako ispitanik vidi finansijsko stanje svog domaćinstva

Od 10 ispitanika sedmero tvrdi da njegovom domaćinstvu mnogo nedostaje da bi koliko-toliko pristojno živeli (41%) ili im samo malo nedostaje (29%), dok tri ispitanika kažu da uglavnom imaju dovoljno za pristojni život (26%) ili da imaju i nešto više nego što je potrebno za pristojni život (4%) - videti podatke u sledećem grafikonu.

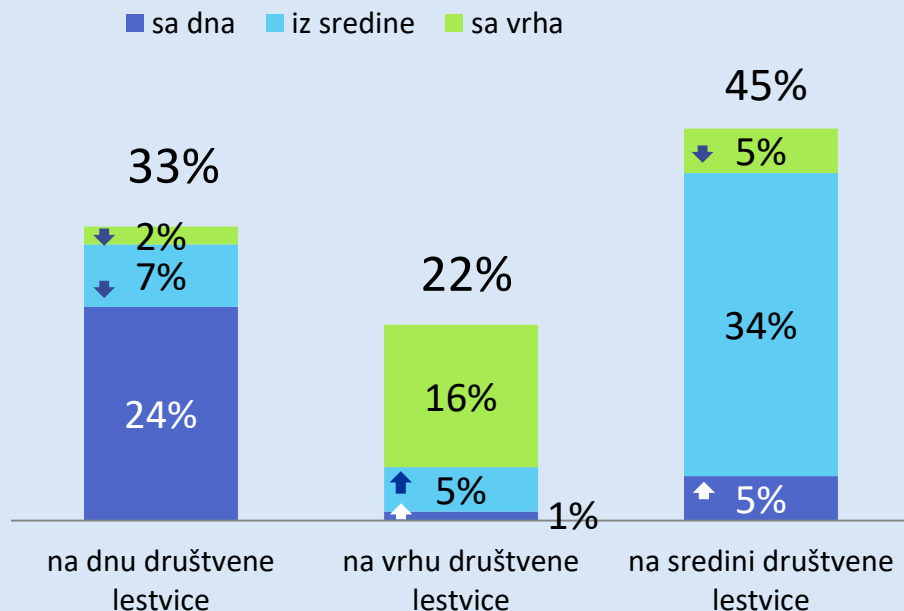

Možda korisniku ovih rezultata istraživanja ovi nalazi izgledaju preterani i da ispitanici mnogo traže. Međutim treba imati na umu da je evidentna doslednost u nekoliko odgovora na pitanja koja se odnose na kvalitet života i životni standard.

Pomenuo bih samo odgovor na pitanje o najvećem problemu sa kojim se suočava ispitanik i njegova porodica - čak 46% ispitanika je navelo: životni standard, mala plata, mala penzija, skupoća...a na pitanje koji je najveći problem sa kojim se suočava naše društvo čak 29% je navelo: siromaštvo, nizak standard, visoke cene...

1.5 Socioklasna pokretljivost u poslednjih 10 godina

Prema samooceni ispitanika sada imamo sledeću sliku socijalne pokretljivosti u odnosu na stanje od pre 10 godina.

Sada je na dnu društvene lestvice 33% ispitanika; među njima je 24% koji su i ranije bili na dnu, 7% je ispalo iz sredine a 2% je palo sa vrha.

Sada je na vrhu društvene lestvice 22% ispitanika: 16% je tu bilo i ranije, 5% je došlo iz sredine, a 1% sa dna.

Sada je u sredini društvene lestvice 45% ispitanika: 34% je tu bilo i ranije, 5% se popelo sa dna, a 6% je spalo sa vrha društvene lestvice.

Ukupno je 74% ispitanika na istom mestu na društvenoj lestvici gde je bilo i pre 10 godina - bilo je i ostalo na istoj lokaciji: 24% na društvenom dnu, 34% u sredini i 16% na vrhu društvene lestvice. Socoklasni pad tokom 10 godina doživelo je 15% ispitanika, a socioklasni uspon 11% ispitanika.

1.6. Postignuća ispitanika i samoocena lokusa kontrole

Već smo naglasili da jaka trećina ispitanika (36%) tvrdi da je u životu postigla ono što je planirala, gotovo polovina (46%) kaže da je delom postigla, a delom nije postigla ono što je htela, dok nepuna petina (18%) izjavljuje da u svom životu nije postigla ono što je htela. Vidi grafikon dole.

Na drugoj strani gotovo polovina ispitanika (47%) izjavljuje da na ono što im se događa u životu delom imaju, a delom nemaju uticaja, četvrtine kaže da pretežno ima uticaja, a nešto više od četvrtine (28%) tvrdi da je pod pretežnim uticajem spoljnih faktora (vidi grafikon dole)

Lokus kontrole - *Ocenite koliko vi lično možete da utičete na ono što vam se dešava u životu, a koliko spoljni faktori na koje ne možete da utičete?*

1.7. Životna postignuća i lokus kontrole

Zanimale su nas neke indicije, ma koliko one bile površne, o tome kakvu narod ima predstavu o tome čiji je uticaj presudan na postignuća koje čovek može da ostvari u datom društvu. Stoga smo povezali odgovore na dva pitanja, pitanje o postignućima i pitanje o lokusu kontrole, pojednostavljeno shvaćeno, kao davanje prednosti uticaju datog pojedinca naspram uticaja spoljnih faktora i u krajnjoj liniji datog društva.

Povezanost životnih postignuća i lokusa kontrole* (u %)

Životna postignuća/lokus kontrole	pretežno pod mojim uticajem	koliko ja utičem toliko i spoljni faktori	pretežno pod uticajem spoljnih faktora	Total
Uglavnom nema postignuća	7	33	60	100
Koliko ima toliko i nema	20	55	25	100
Uglavnom ima postignuća	42	44	14	100

Cramer's V = 0,266;

Contingency Coefficient 0,47

* **Životna postignuća:** pitanje - *Da li ste i ako jeste koliko ste u svom životu postigli ono što ste hteli i planirali?*

* **Lokus kontrole:** pitanje - *Ocenite koliko vi lično možete uticati na ono što vam se dešava u životu, a koliko spoljni faktori na koje ne možete da utičete?*

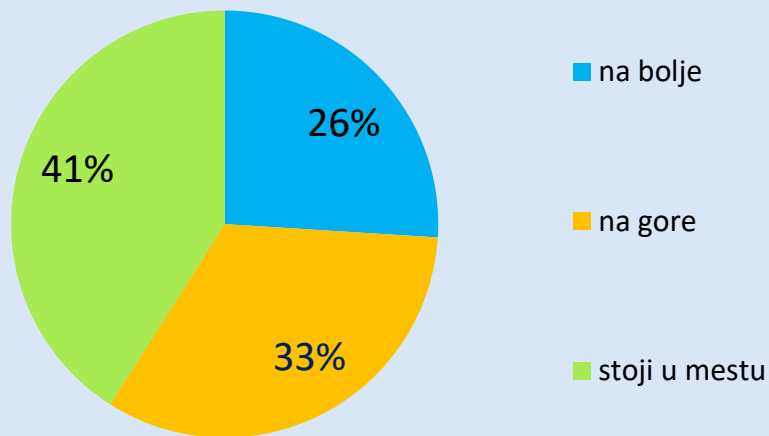
Našli smo da sa sve većim životnim postignućem raste sopstveni uticaj na život, a opada uticaj spoljnih faktora. Koeficijent kontingencije je prilično veliki - 0,47. (Vidi tabelu gore.)

2.1. Opšti pogled na stanje u Srbiji

U prethodnom odeljku, od pet pokazatelja kvaliteta života (reč je o samoocenama), kada ih svedemo na binarne relacije - pozitivno naspram negativnog - samo u jednom slučaju veće je negativno viđenje sopstvenog života, dok je u ostala četiri slučaja vidljiva dominacija pozitivne autopercepcije (u jednom slučaju čak i natpolovična). Da vidimo sada kako ispitanici vrednuju društvo u kojem žive, odnosno državu i vlast.

Generalni uvid daju nam odgovori na pitanje *Kako idu stvari u Srbiji?* Da u Srbiji stvari idu na bolje misli četvrtina ispitanika (26%), trećina misli da stvari idu na gore (33%), dok dve petine ispitanika (41%) smatra da Srbija stoji u mestu (iz ovog računa je isključeno 118 ispitanika koji nisu dali odgovor na ovo pitanje) - Videti grafikon dole.

Gde ide Srbija?

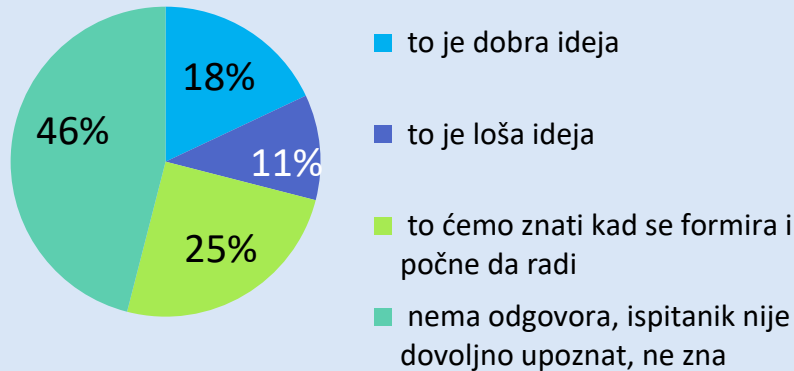
Ove odgovore potkrepljuju odgovori na pitanje *Koji je najveći problem sa kojim se suočava naše društvo?*

Ispitanici su najčešće odgovorili da je to nizak standard, visoke cene, siromaštvo (29%); na drugom mestu je zdravstvo (20%), a na trećem - stanje srpske privrede, ekonomska situacija (18%). Ova tri odgovora navelo je dve trećine ispitanika. Sledi pravosuđe i pravna država (8%), korupcija i kriminal (4%), očuvanje prirode i zaštita čovekove sredine (4%) i drugi ređe navođeni problemi.

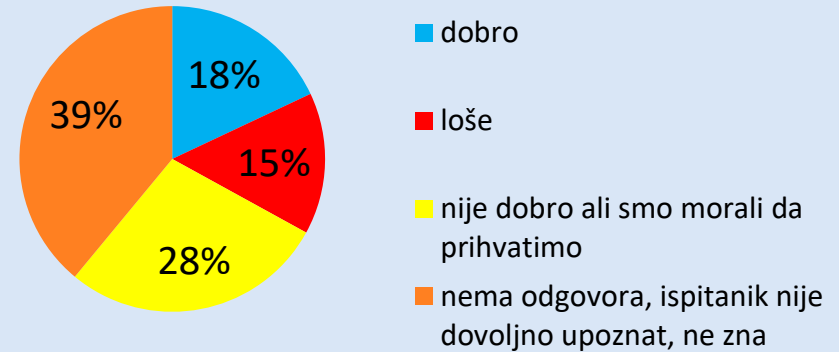
2.2. Niska obaveštenost naroda o važnim političkim pitanjima

Dobra obaveštenost naroda podrazumeva postojanje relevantnog izvora informisanja koji daje verodostojne i potpune informacije, medije koji prenose te informacije dostupne svim zainteresovanim licima i zainteresovanost za informacije od strane samog naroda.

Aleksandar Vučić je najavio formiranje Narodnog pokreta za državu. Šta mislite o tome?

Nedavno su u Ohridu A. Vučić i A. Kurti, uz posredstvo EU i podršku SAD, postigli dogovor o primeni Sporazuma o normalizaciji odnosa. Da li je to dobro ili loše za Srbiju?

Slično potvrđuju i odgovori na drugo pitanje prikazani u gornjem grafikonu. Gotovo dve petine ispitanika (39%) nema odgovor na tako važno pitanje kao što je bio taj dogovor na Ohridu, opet bez svoje krivice.

2.3. Ocena rezultata rada Aleksandra Vučića i njegove vlade

Kada bi narod na izborima glasao na osnovu svog viđenja rada vlade i rada predsednika Republike, teško da bi sadašnji vlastodršci pobedili na tim izborima. To je tako osim u jednom slučaju, to jest u slučaju da narod misli da bi opozicija imala još gore efekte rada nego što ih ima sadašnja vlast.

Bilo kako bilo, svedoci smo poraznih ocena rada sadašnje vlasti (videti podatke u tabeli desno).

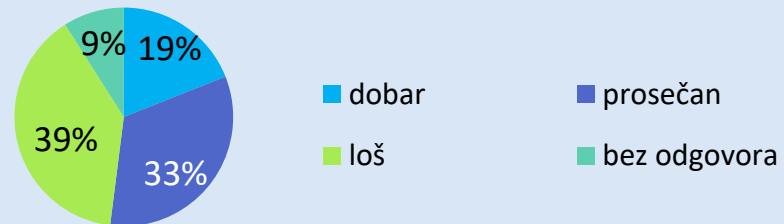
Prosečne ocene za ovih pet oblasti rada onih koji vladaju Srbijom, izgleda ovako: Petina ispitanika (19%) smatra da vlast radi dobro, trećina (33%) misli da je rad prosečan, a dve petine ispitanika (39%) smatra da je rad loš (9% ispitanika nije odgovorilo na ova pitanja) - Videti grafikon desno.

Duplo je više ispitanika koji rad vlasti ocenjuje kao loš nego ispitanika koji rad ocenjuju dobrom ocenom. No, treba imati na umu da se naveden ocene mogu i drukčije interpretirati. Na primer, da se dobrim rezultatom proglasi zbir ocena „dobar rad“ i „prosečan rad“. Onda bi od pet pokazatelja rezultata rada vlasti, u dva slučaja bile gotovo izjednačene ocene rada kao lošeg na jednoj strani i dobrog i prosečnog rada na drugoj strani; dok bi u tri slučaja zbir ocena „dobar rad“ i „prosečan rad“ bio blago natpolovičan.

Ocena rezultata rada Aleksandra Vučića i njegove vlade (u %)

	Pitanje Kosova	Privreda Srbije	Pristupanje EU	Borba protiv korupcije i kriminala	Standard građana
dobar	23	22	20	18	14
prosečan	32	36	36	28	32
loš	33	35	32	46	48
bez odgovora	12	7	12	8	6
total	100	100	100	100	100

Prosečne ocene rezultata rada Aleksandra Vučića i njegove vlade (u %)

2.4 . Zadovoljstvo i nezadovoljstvo ključnim aspektima života u društvu i državi

Izabrali smo pet pokazatelja zadovoljstva, odnosno nezadovoljstva društvenim delatnostima i drugim relevantnim aspektima života u jednoj državi: privreda, školstvo, zdravstvo, pravosuđe i životna sredina. Prosečna ocena je dvojka (2,44). Nezadovoljstvo je u dva od pet slučajeva natpolovično, u dva slučaja nezadovoljan je svaki drugi ispitanik, a u slučaju školstva nezadovoljno je 44% ispitanika - vidi grafikon dole.

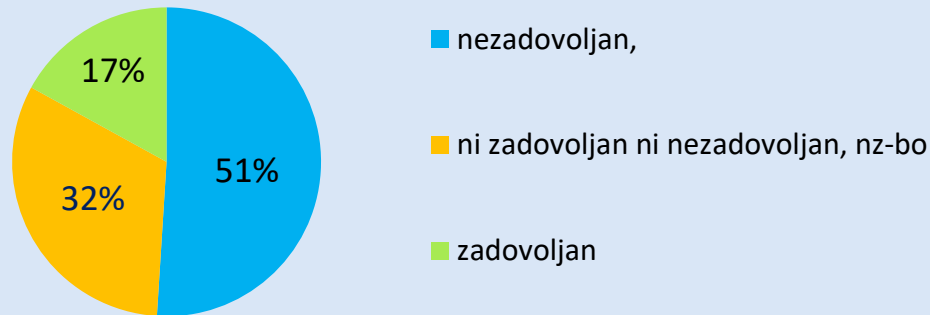
Nezadovoljstvo pokazuje između 44% i 56% ispitanika, a zadovoljstvo između 15% i 17%. sa izuzetkom školstva kojim je zadovoljno 22% ispitanika.

U proseku je nezadovoljna polovina ispitanika (51%), a zadovoljnih je tri puta manje (17%); dok je trećina u sredini - oni su delom zadovoljni, a delom nezadovoljni (a njima su priključeni i oni koji nisu odgovorili na ovo pitanje) - Videti grafikon desno.

Narod je uglavnom nezadovoljan mnogim aspektima privrede i društvenog života

	zdravstvo	pravosuđe	životna sredina	privreda	školstvo
uglavnom nezadovoljan	56	54	49	49	44
ni zadovoljan ni nezadovoljan, nz-bo	29	30	34	36	34
uglavnom zadovoljan	15	16	17	15	22

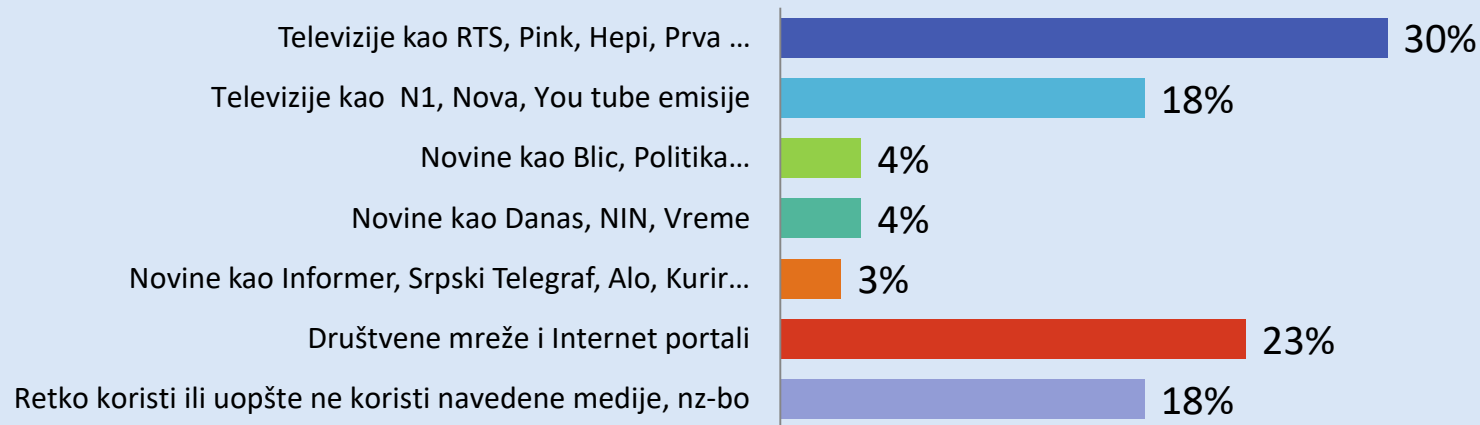
Prosek zadovoljstva i nezadovoljstva

3.1. Mediji u koje narod ima poverenja

Različite medije koristi oko četiri petine ispitanika (82%), dok nepuna petina (18%) ili uopšte ne koristi medije ili to čini izuzetno retko. (videti grafikon dole)

U koji medij imate najviše poverenja kada je reč o politici, političkim i društvenim pitanjima?

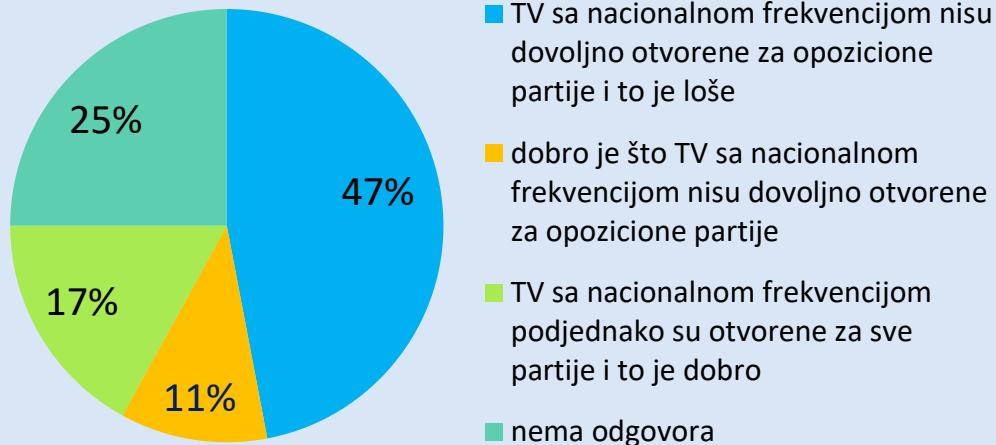

Dominiraju televizije kao RTS, Pink, Hepi, Prva... sa 30% poverenja, potom društvene mreže i internet portali sa 23%, kao i televizije kao N1, Nova, You tube emisije sa 18%. U ostale medije poverenje ima 11% ispitanika.

3.2. Otvorenost medija prema partijama na vlasti i partijama u opoziciji

Tri petine naših ispitanika (58%) primećuje da televizije sa nacionalnom frekvencijom nisu podjednako otvorene prema partijama na vlasti i prema partijama u opoziciji. No, ovom nalazu potrebno je dodatno objašnjenje. Naime, od približno šest ispitanika koji primećuju nejednak odnos pomenutih televizija, petoro ne odobrava takvo ponašanje, dok jedan ispitanik smatra da je nejednak odnos dobar za Srbiju.

Da li su TV sa nacionalnom frekvencijom (RTS, Pink, Hepi...) podjednako otvorene za partije na vlasti i za partije u opoziciji? Ako nisu da li je to dobro za Srbiju ili je to loše?

Značajan je nalaz po kojem četvrtina ispitanika nije bila u stanju da odgovori na pitanje o selektivnom ili ravnopravnom odnosu prema partijama vlasti i partijama opozicije.

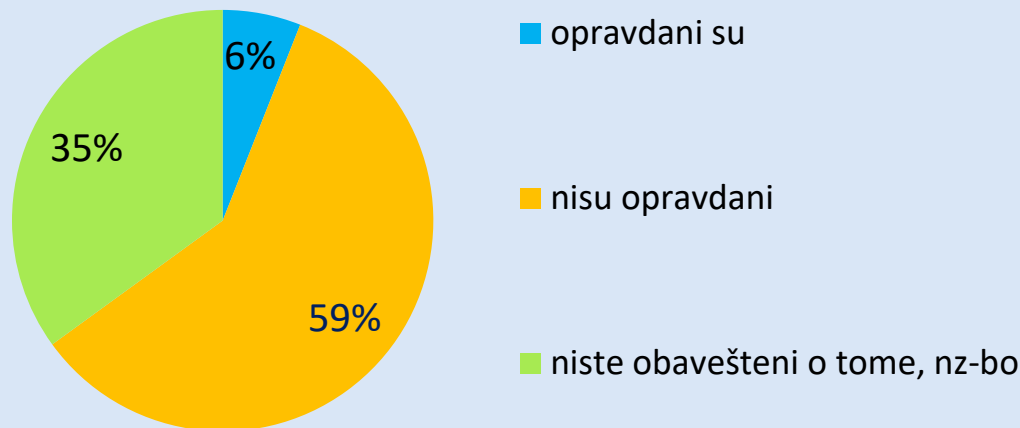
Može nekom da bude čudan podatak po kojem **26% ispitanika koji su izjavili da su na prošlim izborima glasali za SNS, smatraju da TV sa nacionalnom frekvencijom nisu podjednako otvorene prema partijama vlasti i partijama opozicije i da je to loše za Srbiju**, dok 23% isto misli o nejednakom odnosu, ali dodaje da je to dobro za Srbiju; 37% misli da se TV korektno odnose prema svima, a 14% nema odgovor.

3.3. Stav prema napadima na novinare i na slobodu medija

U javnom mnenju naroda dominira stav da nisu opravdani brutalni napadi na novinare, pretnje i ataci na slobodu medija. Tako misli tri petine ispitanika (59%), a samo 6% ispitanika opravdava takvo ponašanje. Vidi grafikon dole.

Sve je veći broj brutalnih napada na novinare; pretnje se upućuju i od prvih ljudi ove države. Šta vi mislite o tome, da li su ti napadi na slobodu medija opravdani ili ne?

Među glasačima SNS-a na prošlim izborima nalazimo 9% onih koji opravdavaju napade na novinare i 55% onih koji smatraju da su ti napadi neopravdani, dok 36% ispitanika nema odgovor na ovo pitanje.

4.1. Apolitičnost

U političkoj praksi vladajućih partija striktno se primenjuje geslo „Sve je politika“ čime se na još jedan način vodeće partije višepartijskog sistema pridružuju praksi političkih partija u jednopartijskom sistemu. Istovremeno, partije na vlasti nastoje da narodu ogade politiku na sve moguće načine. Tako politika postaje prljava za sve osim za one koji je stvarno čine prljavom.

Poenta je u tome da se politika ogadi narodu i prepusti onima kojima je politika korisna bez obzira da li je gadna i koliko je gadna. Svedoci smo kako se učesnici političkih protesta *par excellence* distanciraju od politike i političara, tako se učesnici nekih javnih diskusija diče kako nisu ni u jednoj poartiji ili tvrde da nikada nisu bili ni u jednoj partiji...

O svemu ovome svedoči posredno ili neposredno odbijanje građana da budu ispitanici u anketama u kojima se propituje za političke stvari; tako se u anketama gomilaju ne-odgovori, poput „Ne znam“, „Nisam obavešten“, „Nisam o tome razmišljao“ i slično. Evo nekoliko primera iz ovog istraživanja.

Pitanje	Broj ne-odgovora
Da li ste politički aktivni? Ako jeste, kako biste ocenili aktivnost?	72%
Nedavno su u Ohridu A. Vučić i A. Kurti, uz posredstvo EU i podršku SAD, postigli dogovor o primeni Sporazuma o normalizaciji odnosa. Da li je to dobro ili loše za Srbiju?	39%
Sve je veći broj brutalnih napada na novinare; pretnje se upućuju i od prvih ljudi ove države. Šta vi mislite o tome, da li su ti napadi na slobodu medija opravdani ili ne?	35%
Kada je reč o odnosu Srbije prema ratu u Ukrajini, koje vam je mišljenje bliže?	35%
Da li postoji ili ne postoji politička partija koja bi uspešnije rešavala navedene probleme u odnosu na ove koje su sada na vlasti?	34%

4.2. Antipartizam

Političke partije i političari nisu miljenici ovog naroda, ni oni na vlasti ni oni u opoziciji. Za takav status su se potrudili oni sami. Danas je u Srbiji najomiljeniji političar Aleksandar Vučić. Puno poverenje u Predsednika republike ima 19% ispitanika, isti broj ispitanika ima delimično poverenje. Poverenje pak nema isti broj kao zbir onih koji imaju potpuno i onih koji imaju delimično poverenje - 39% ispitanika, a tu je i 23% onih koji imaju malo poverenje.

Kada od ispitanika tražimo da nam kažu kome najviše veruju, oni na prvo mesto stavljaju naučnike (37%), na drugom mestu su ljudi iz njihove okoline (33%), na trećem mestu je Crkva (20%) i na četvrtom poslednjem mestu su političari (10%).

O odnosu naroda prema političkim partijama svedoči broj ne-odgovora na pitanja u kojima se traži iskaz o bilo kakvom odnosu ispitanika prema partijama. (Vidi dole.)

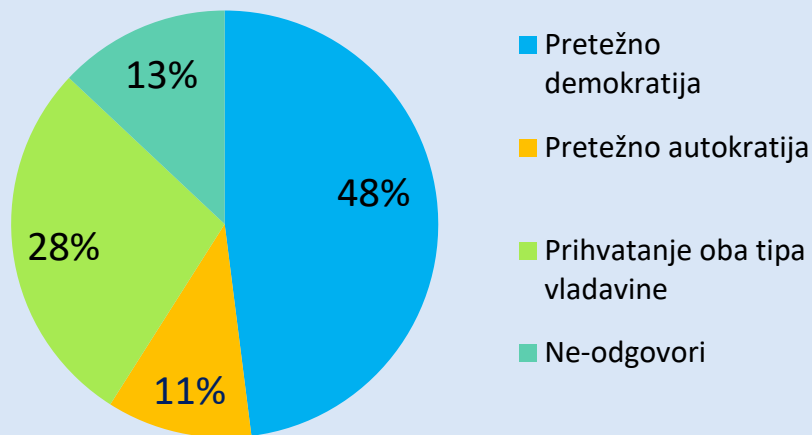
Pitanje	% ne-odgovora
Koja bi grupa političkih partija najbolje zastupala interese penzionera?	71% nema takvih, bo
O kojoj političkoj partiji imate najbolje mišljenje?	64% nema takvih, bo
Da li postoji ili ne postoji politička partija koja bi uspešnije rešavala navedene probleme u odnosu na ove koje su sada na vlasti?	59% ne postoji takva, bo
Koja bi grupa političkih partija najbolje zastupala interese radnika?	50% nema takvih, bo
Aleksandar Vučić je najavio formiranje Narodnog pokreta za državu. Šta mislite o tome?	46% ne može da oceni, nije upoznat, bo-nz

Ono što je nesporno, to je činjenica da delimično ili potpunije distanciranje prema politici, političarima i političkim partijama generiše konfuzne političke stavove i generalno konfuzan odnos prema politici i političkim ustanovama.

4.3. Za demokratiju ili za autokratiju ili i za jedno i za drugo

Dobar primer političke konfuzije je istraživački nalaz po kojem jedan broj ispitanika iskazuje opredeljenje za demokratiju (48%), drugi iskazuju opredeljenje za autokratiju (11%) treći deo ispitanika pokazuje opredeljenje i za demokratiju i za autokratiju (28%), a četvrti ne znaju o čemu se ovde radi (13%). (Vidi dole.)

Između demokratije i drugih oblika vladavine

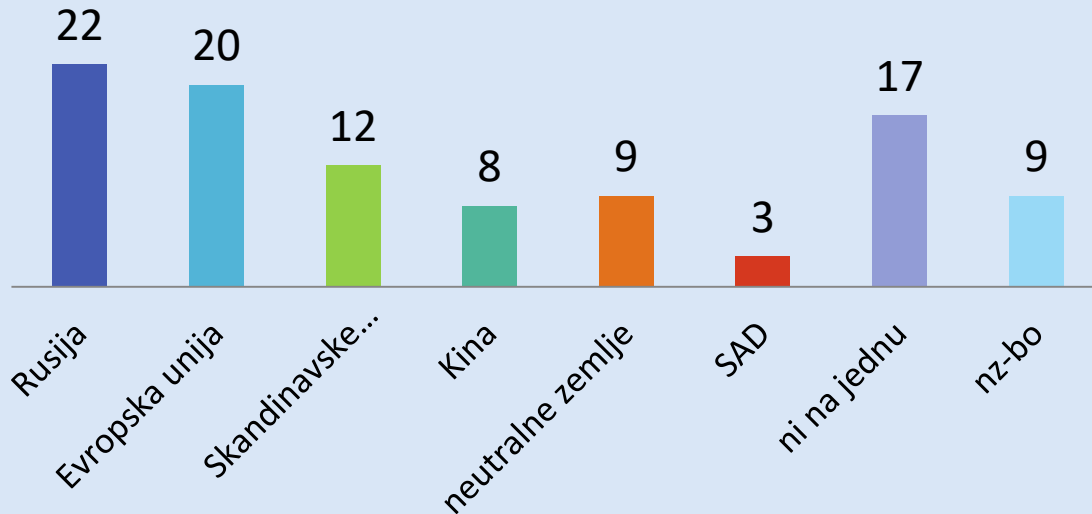

No, ako posmatramo odvojeno odnos prema demokratiji onda dobijemo ovakvu sliku: 68% ispitanika misli da je to dobar tip vladavine, a 13% da je loš (9% ne zna) - pri tom se misli na demokratiju u kojoj postoje poštenu izbore i podela vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku. S druge strane, imamo autokratiju kao tip vladavine u kojoj je sva vlast u rukama jakog i poštenog vođe koji ume sa narodom i zna svoj posao, onda vidimo da 33% ispitanika misli da je to dobro, 51% da je to loše, dok 16% kaže da ne zna. Dakle, u slučaju odvojenog posmatranja demokratije i autokratije, ne vidimo nikakvu konfuziju, nikakvo protivrečje i tek spajanjem ova dva odgovora dolazimo do podatka o razmerama konfuzije i razmerama nepoznavanja teme koju smo testirali.

5.1. Spoljnopolitički oslonac Srbije

Oko tri politička pitanja postoji izražena manja ili veća polarizacija u javnom mnenju. To su istovremeno pitanja koja dele partijsku scenu Srbije čime postaju generatori izraženijih međupartijskih sukoba sa mogućom eskalacijom na šire društvene sukobe. Radi se o sledeća tri pitanja: (1) spoljnopolitička orijentacija - na koju država Srbija treba da se osloni u spoljnoj politici; (2) odnos Srbije prema pristupanju Evropskoj uniji; i (3) odnos Srbije prema rešavanju problema Kosova.

Na koje državu/države Srbija treba da se ugleda i sklapa najbolje odnose (u %)

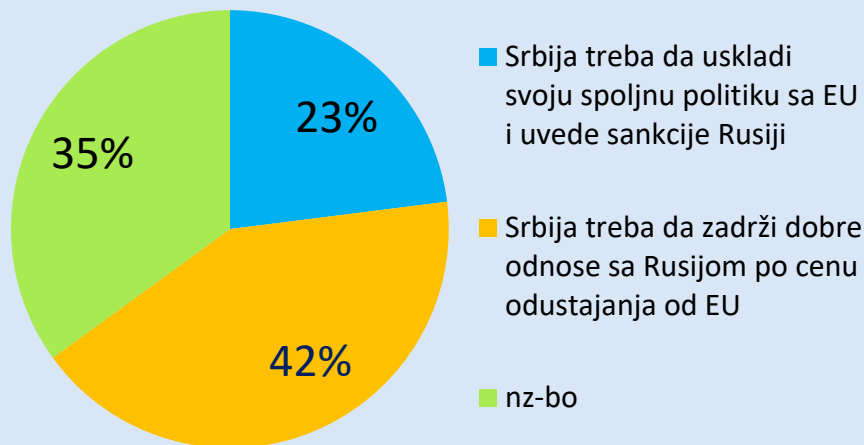

Ako se spoljnopolitički oslonac traži pojedinačno, onda dominira pozitivan odnos prema Rusiji (22%) i Evropskoj uniji (20%), potom slede skandinavske zemlje (12%) i Kina (8%). Treba pomenuti i nejasnu formulaciju „neutralne zemlje“ za koju se izjašnjava 9% ispitanika, kao i negiranje potrebe za spoljnopolitičkim osloncem (17%) i 9% ne-odgovora. (Vidi grafikon dole.)

5.2. Spoljnopolitički oslonac Srbije - ipak Rusija

Ima smisla i grupisanje zemalja na koje se treba osloniti. Tako bi jednu grupu činile Rusija i Kina (30%), a drugu EU, skandinavske zemlje i SAD (35%); ostali odgovori i ne-odgovori mogu činiti treću prilično nedefinisanu grupu (35%). U svakom slučaju, vidljivo je da niti jedna opcija u javnom mnenju u ovom trenutku nema izrazitu prednost - stvari drukčije stoje kada se odnos prema pojedinim zemljama operacionalizuje preko međusobnog sučeljavanja. - To smo učinili što smo odnos Srbije prema EU i na drugoj strani prema Rusiji, stavili u kontekst rata u Ukrajini. (Vidi dole.)

Kada je reč o odnosu Srbije prema ratu u Ukrajini, koje vam je mišljenje bliže (u %)

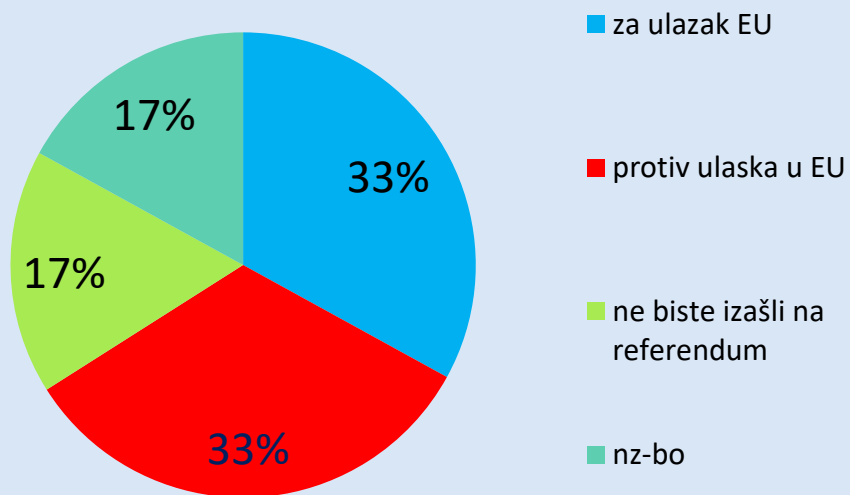
Vidimo da nepuna četvrtina ispitanika (23%) smatra da „Srbija treba da uskladi svoju spoljnu politiku sa Evropskom unijom i uvede sankcije Rusiji“, a da sa druge strane dve petine ispitanika (42%) ima sasvim drukčije mišljenje, „Srbija treba da zadrži dobre odnose sa Rusijom po cenu odustajanja od Evropske unije“.

Ispitanici različito reaguju na pitanja holističkog tipa, tj. kada tražimo da iskažu svoj opšti odnos prema određenom sadržaju, a da prilikom konkretizacije sadržaja stavljanjem u kontekst komparacije sa direktnim oprečnim stavom, dolazi do promena orijentacije (što je vidljivo u gornjem grafikonu).

5.3. Odnos prema Evropskoj uniji

Odnos ovdašnjeg naroda prema Evropskoj uniji prolazi kroz različite faze, od nadmoćnog prihvatanja do izrazitijeg odbijanja ulaska u EU. Sada je, po svemu sudeći, izjednačen broj onih koji su „za“ i broj onih koji su „protiv“. Ali, referendum je daleko! (Vidi grafikon dole)

Kada bi se sada održavao referendum o ulasku naše zemlje u Evropsku uniju, kako biste vi glasali?

Videli smo pak, da kada u istom pitanju pomenemo i odnos naroda prema Rusiji i odnos naroda prema Evropskoj uniji, onda prednost ima Rusija. I upravo odgovori na ovakva pitanja podstiču sumnju u odgovore na opšta pitanja poput ovoga: Kako biste glasali na referendumu?

Pri tom, kod ovog pitanja kao i kod ostala dva determinantna pitanja koja definišu i spoljnu i unutrašnju politiku, treba imati na umu visoku korelaciju odgovora na ova pitanja sa partijskim orijentacijama ispitanika.

5.4. Odnos prema pitanju Kosova

Sudeći po našem istraživanju postepeno se menja proporcija između onih koji rešenja problema Kosova vide u dijalogu uz obostrano popuštanje i onih koji su za agresivna rešenja ili za održavanje sukoba uz postojeću napetost. Kako su stvari stajale u vreme terenskog istraživanja (kraj aprila i početak maja) te dve opcije su relativno izjednačene. (Vidi tabelu dole.)

Da li se slažete ili ne slažete sa sledećim tvrdnjama	Ne slaže se	Niti se slaže niti se ne slaže + bo-nz	Slaže se
„Kosovo je i sada nezavisno samo to nećemo sebi da priznamo“	36%	28%	36%
„Za očuvanje KiM treba biti spreman na dugoročna materijalna odricanja i pogoršanje životnog standarda“	44%	35%	21%
„Važnije je očuvanje Kosova i Metohije u sastavu Srbije nego ulazak Srbije u Evropsku uniju“	32%	33%	35%
„Ukoliko bi to bila cena za odbranu KiM trebalo bi ponovo ratovati sa Albancima i međunarodnom zajednicom“	65%	24%	11%

Od četiri pokazatelja odnosa prema problemu Kosova, u slučaju dva pokazatelja (prvi i treći) izjednačen je broj optanata pacifikacije i optanata održavanja napetosti, a u slučaju druga dva pokazatelja (drugi i četvrti) prednost ima mirotvorna opcija.

U svakom slučaju sve dok je problem Kosova prostor za manipulaciju javnim mnenjem od strane vlastodržaca i na Kosovu i u Srbiji radi opstajanja ili osvajanja „još malo“ vlasti, od rešenja problema Kosova nema ništa.